ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, професора

Мармази Олександри Іванівни

про дисертацію **Головко Світлани Олександрівни**

«ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження не викликає сумніву, оскільки реалії та трансформації сьогодення визначають розвиток управління як провідної ланки сучасного виробництва. Менеджер, як представник управлінської ланки організації, має бути людиною із високим рівнем інтелекту, розвинутими комунікабельними й організаторськими здібностями, володіти спеціальними знаннями й уміннями, здобутими у процесі магістерської підготовки у закладі вищої освіти. Не можна не погодитись із С. О. Головко, що формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту стає запорукою якості підготовки до професійної діяльності.

Дисертантка доводить, що важливість ефективної професійної підготовки майбутніх магістрів визначено в чинній нормативно-правовій базі України (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року, Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» тощо). Своєчасність даного дослідження підтверджується й певними суперечностями, виявленими автором дисертаційної роботи: між потребою суспільства в конкурентоспроможних фахівцях-управлінцях та недостатнім рівнем їхньої управлінської культури; між потенціалом змісту магістерського навчання до формування управлінської культури в майбутніх магістрів із менеджменту та недостатнім рівнем його реалізації в умовах закладів вищої освіти; між необхідністю практичного вирішення проблеми формування

управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту та відсутністю відповідної педагогічної технології, що забезпечує її формування.

Дисертацію виконано відповідно до комплексної теми наукових досліджень «Інноваційні технології в технологічній освіті» (державний реєстраційний номер № 0115U003307), що розроблюється у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 6 від 26.01.2016 р.).

Відзначимо, що вдалою є структура дисертації, яка логічно, ґрунтовно, чітко відображає задум і концепцію проведеного дослідження. Не викликають заперечень основні структурні частини роботи. Науковий апарат дисертаційного дослідження, на нашу думку, визначено точно й науково коректно.

Позитивно оцінюється подана автором логіка наукового пошуку, яку було розгорнуто завдяки: аналізу вітчизняних та зарубіжних праць з означеної проблеми; характеристиці понятійного апарату дослідження; розробленню та теоретичному обґрунтуванню технології формування управлінської культури майбутнього магістра з менеджменту та її експериментальній перевірці; визначенню педагогічних умов реалізації технології та розроблянню методичних рекомендацій в рамках магістерської підготовки у закладі освіти.

Характеризуючи роботу загалом, слід передусім відзначити глибину опрацювання дисертанткою питань, пов’язаних із теоретичними і практичними аспектами формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту. Цьому сприяв всебічний аналіз 233 першоджерел.

Основні положення дисертації С. О. Головко є науково виваженими й обґрунтованими. Так, аналізуючи співвідношення між поняттями «управлінська культура», «управлінська компетентність» та «культура управління», дисертантка дійшла висновку, що управлінська компетентність як інтегрована якість особистості є результатом синтезу управлінських знань,

компетенцій і вмінь та слугує базисом формування управлінської культури як професійно-особистісної характеристики фахівця; управлінська культура є найвищим проявом управлінської компетентності та характеризує професійно-особистісні якості фахівця, а культура управління – особливості його управлінської діяльності (п. 1.2).

Нам також імпонує глибина опанування С. О. Головко методологією дослідження феномена «управлінська культура», що допомогло дисертантці обґрунтувати та розробити технологію формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту та окреслити компоненти діагностичного інструментарію, критерії та рівні для визначення стану її сформованості. Представлена модель технології «Педагогічна технологія формування управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту в процесі фахової підготовки» являє собою схематичне цілісне зображення ієрархічно підпорядкованих компонентів педагогічного процесу, що взаємодіють між собою і в сукупності утворюють систему уявлень про реальний і прогнозований стан об’єкта-оригінала з тенденцією до його вдосконалення для максимального наближення педагогічної реальності до узагальненої моделі, що ідеалізується (п. 2.1).

Дисертанткою обґрунтовано, що успішна екстраполяція технології формування управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту в процесі фахової підготовки відбувається через опанування змістом дисципліни за вибором «Управлінська культура менеджера» та комплексного впровадження інтерактивних методів навчання: рольових ігор, прес-конференції, дискусій, мозкових штурмів, круглих столів, аналізу кейсових завдань на дисциплінах «Інформаційні системи і технології управління організацією», «Технологія управління персоналом», «Технологія прийняття управлінських рішень». Описано діяльність Центру компетентностей з основ управління, що спрямована на підвищення якості професійної підготовки магістрантів на основі компетентнісного та студентоцентрованого підходів (п. 2.2).

Не підлягає сумніву достовірність положень дисертації, які стосуються опису отриманих результатів педагогічного експерименту, оскільки вони конкретизовані даними щодо учасників експерименту, матеріалами щодо його змісту, наявністю даних, отриманих статистично. Результати експерименту підтвердили дієвість технології формування управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту в процесі фахової підготовки.

Результати дослідження впроваджено у навчальний процес п’яти вищих закладів освіти: Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка, Полтавський університет економіки і торгівлі, університет імені Альфреда Нобеля, Донбаський державний педагогічний університет, Київський національний економічнимй університет імені Вадима Гетьмана.

Висновки до розділів та загальні висновки є обґрунтованими, відтворюють процес поступового виконання завдань дослідження з реалізації його мети.

Відзначимо, що **наукова новизна** виконаного дослідження полягає в тому, що дисертанткою уперше науково обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено педагогічну технологію формування управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту, яку представлено у вигляді чотирьох блоків (цільового, теоретико-методологічного, організаційно-змістового, діагностико-результативного); визначено етапи впровадження педагогічної технології (орієнтаційно-мотиваційний, діяльнісний, оцінно-рефлексивний). Також уточнено понятійно-категоріальний апарат з теми дослідження, набули подальшого розвитку форми й методи формування управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту в процесі фахової підготовки.

Щодо **практичного значення** одержаних результатів дослідження, то воно полягає в технологічній готовності формування управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту в умовах вищих закладів освіти. Зокрема, розроблено дисципліну за вибором: «Управлінська культура менеджера», що спрямована на вдосконалення та розвиток інтелектуального

та загальнокультурного рівня магістрантів, а також вироблення практичних умінь щодо формування управлінської культури майбутніх менеджерів; оновлено зміст супутніх навчальних дисциплін; розкрито можливості діяльності Центру компетентностей з основ управління, що спрямована на підвищення якості професійної підготовки на основі компетентнісного та студентоцентрованого підходів; оновлено зміст виробничої практики магістрантів; адаптовано основні форми науково-дослідної роботи магістрантів; підібрано пакет діагностичних матеріалів для визначення рівня сформованості управлінської культури майбутніх магістрів із менеджменту.

Результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі університетів, які здійснюють підготовку магістрів із менеджменту, зокрема викладачами університетів при розроблянні освітніх програм, навчально-методичних посібників і рекомендацій для підвищення рівня управлінської культури та якості університетської підготовки в цілому.

Достатньою, на наш погляд, є апробація отриманих у процесі дослідження результатів: на 8 Міжнародних та 4 Всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні результати дисертаційного дослідження С. О. Головко висвітила в 17 публікаціях, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 10 – у збірниках матеріалів за результатами Міжнародних та Всеукраїнських конференцій.

Автореферат дисертації відповідає змісту, результатам та висновкам проведеного дослідження та викладених у дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Здійснюючи аналіз науково-педагогічної літератури, дисертантка стверджує, що попередні дослідження з формування управлінської культури було реалізовано, переважно, у межах освітнього ступеня «бакалавр», що не враховує специфіку та широкі можливості магістерських програм. На нашу думку, варто було б чітко прописати, яка саме специфіка й які можливості магістерських програм маються на увазі.

2. У табл. 1.3 подано результати опитування магістрантів і науково-педагогічних працівників щодо їхнього ставлення до характеристик управлінської культури. Установлено відсутність кореляційних зв’язків між поглядами магістрантів і науково-педагогічних працівників на зазначену проблему. Доцільно було б показати, що це дає для дослідження, наприклад, у контексті подальшого розроблення педагогічної технології формування управлінської культури.

3. У підрозділі 2.1 серед завдань педагогічної технології формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту виділено такі: актуалізувати потреби магістрантів у самопізнанні й самовдосконаленні, а також сформувати мотивацію магістрантів. Нажаль, з тексту дисертації не зовсім зрозуміло, як ці завдання було реалізовано на практиці.

4. У тексті дисертації зазначено, що діагностико-оцінний блок педагогічної технології передбачає реалізацію рефлексії через включення майбутніх магістрів із менеджменту в аналітико-оцінну, пошуково-практичну діяльність. Вважаємо, що дисертація виграла б, якщо б здобувачка навела декілька прикладів здійснення зазначеної рефлексії.

5. У підрозділі 2.2 подано процес впровадження розробленої педагогічної технології в освітній процес. На нашу думку, варто було б прописати діяльність магістрантів і викладачів на кожному із етапів упровадження: орієнтаційно-мотиваційному, діяльнісному та оцінно-рефлексивному.

Однак, вищезазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку представленої роботи.

Рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Формування управлінської культури майбутніх магістрів з менеджменту в процесі фахової підготовки» є завершеною самостійною науковою роботою, яка за змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р.

№ 567, а її авторка – Головко Світлана Олександрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри наукових основ управління
і психології Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

О. І. Мармаза

Підпис тов. Мармаза
засвідчується зав. загальним
19.06